

Оперативне дослідження економічних потреб у Вінницькій області

Червень 2023 р. | Україна

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

Релокація виробничих, торговельних, аграрних, транспортних та складських підприємств до Вінниці з інших частин країни, а також нещодавно відкриті підприємства з роздрібною та гуртовою торгівлею сприяло **відновленню попиту на ринку** праці у період після лютого 2022 року, і на найбільшому в Україні сайті з пошуку роботи work.ua було приблизно стільки ж вакансій на одного шукача роботи, скільки їх було в середньому протягом 2021 року.

ВПО були групою, про яку найчастіше повідомляли як постраждалих від втрати доходу з лютого 2022 року. Рівень працевлаштованості серед ВПО працездатного віку був досить низьким — усього 0-10% у Вінницькому районі, який прийняв найбільшу кількість ВПО — і **доступ до працевлаштування був, за словами інформантів найбільшою потребою ВПО** на цій території. Причинами низького рівня працевлаштованості є **розбіжність між освітою/кваліфікацією та наявними вакансіями** і, відповідно, потреба у перепідготовці; брак зацікавленості з боку ВПО у пошуку роботи через низькі зарплати та психологічно-соціальні виклики; та брак соціального капіталу, зокрема, контактів в області та інформації про допомогу у працевлаштуванні.

Як повідомлялось, найбільший попит у регіоні у **розрізі забезпечення засобами до існування мало надання малих грантів та обладнання для несільськогосподарських підприємств**, що вказувало на пріоритетність надання підтримки у доступі до засобів до існування з боку місцевої влади, центрів зайнятості та бізнес-менеджмент організацій.

Ріст поточних витрат та вартості основних виробничих ресурсів, зниження вартості готової продукції через обмежений попит/надлишкову пропозицію та **утруднений доступ/недоступність** кредитування становлять серйозні загрози, особливо для малих та середніх підприємств із обмеженим капіталом. **Перебої у доступі до зовнішніх ринків** перш за все вплинули на підприємства, що до війни експортували продукцію/імпортували основні виробничі ресурси. Хоча ці фактори мали широкомасштабний вплив на усі сектори економіки, видається, що **сільське господарство, яке створює найбільше робочих місць у Вінницькій області, зазнало критичного впливу** — особливо дрібні фермери — через обмежений експорт сільськогосподарської продукції та ріст цін на паливо, добрива та обладнання. З огляду на це, не дивно, що для місцевої влади пріоритетом є інвестиції у сільське господарство, за яким слідує виробництво та роздрібна торгівля.

Жінки, особливо ті, чиїх чоловіків було мобілізовано до війська, за повідомленнями інформантів також постраждали від втрати доходів з лютого 2022 р. Сімейні обставини/обов'язки становлять для жінок головну перешкоду при пошуку роботи. Також повідомлялося про те, що брак відповідного досвіду/кваліфікації може обмежувати можливості працевлаштування жінок. Останній фактор може почати відігравати важливу роль з огляду на те, що відкривається більше **вакансій на посади, де традиційно переважають чоловіки**, і для яких кваліфікацію має досить невелика кількість жінок.

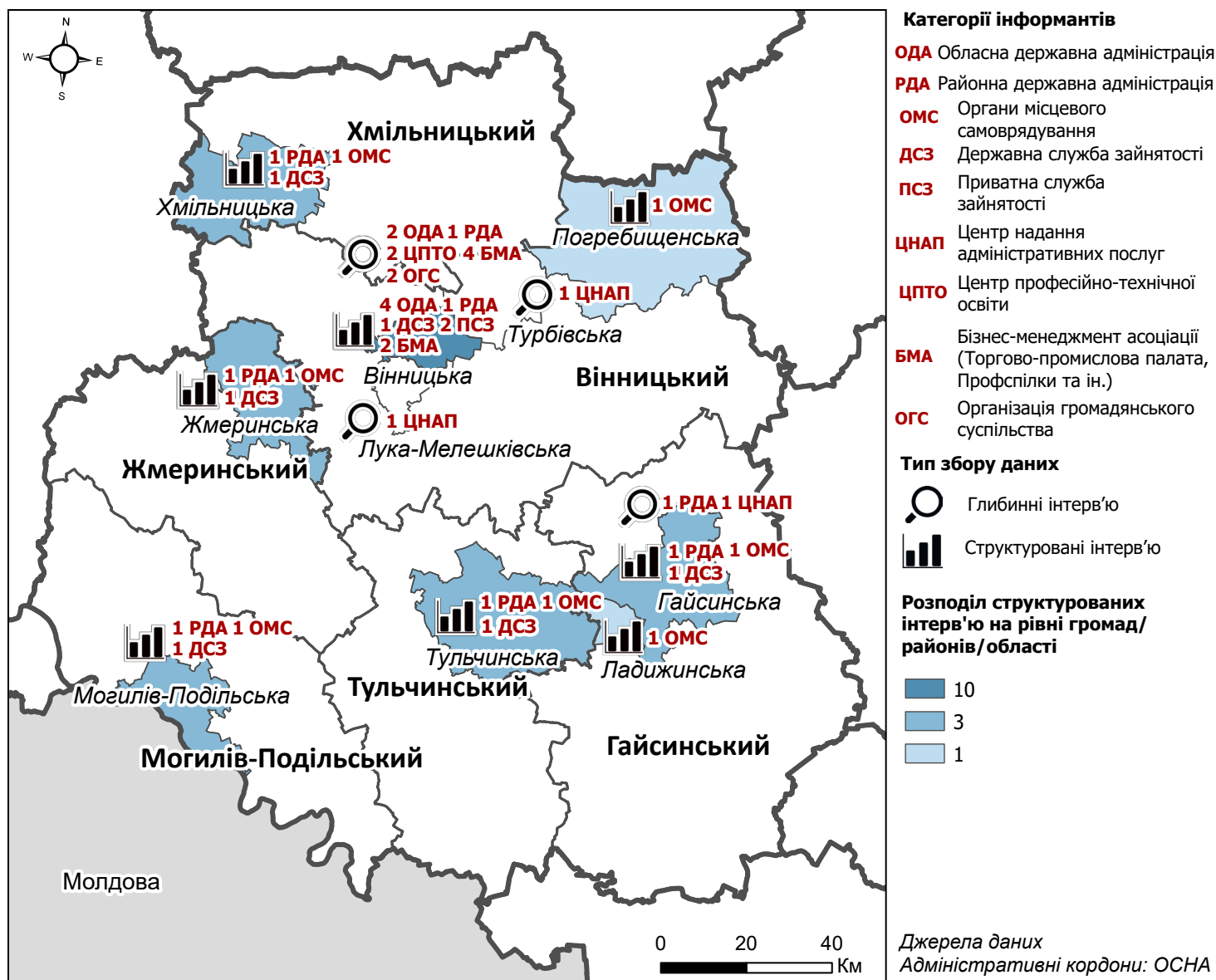
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОГРАМНИХ РОЗРОБОК

Поєднання подвійної професійно-технічної освіти та підготовки з проектами розвитку. У Вінницькій області скоро розпочнуться декілька широкомасштабних проектів, включно з будівництвом фабрики спортивного обладнання Групою «Хед» (HEAD Group), яка залучатиме місцевих підрядників. В Обласній державній адміністрації також згадували реконструкцію Ладижинської ТЕС, будівництво мосту, що з'єднує Україну та Молдову, відновлення об'єктів енергопостачання, модернізація об'єктів водопостачання в місцях компактного проживання ВПО, ремонт доріг тощо. Ці проекти потребуватимуть значних трудових ресурсів та низки спеціалізацій, що вказує на потенційні можливості працевлаштування для таких вразливих/маргіналізованих груп, як жінки та ВПО. НУО та інші можуть надавати підтримку, створюючи програми стажування, що поєднують центри зайнятості, заклади професійно-технічної освіти та місцеві підприємства.

Опосередкована підтримка із засобами до існування. Зацікавлені сторони можуть також розглянути можливість полегшення доступу жінок та ВПО до цих подвійних програм професійно-технічної освіти та підготовки (і до можливостей працевлаштування загалом) шляхом надання такої додаткової підтримки, як догляд за дітьми, подолання гендерної нерівності та психологічна підтримка, необхідної для подолання конкретних бар'єрів, з якими вони стикаються при отриманні доступу до працевлаштування.

Несільськогосподарські засоби до існування. Оскільки місцева влада віддає перевагу, а міжнародні організації підтримують інвестиції в сільське господарство, менше уваги приділяється таким несільськогосподарським засобам до існування, як виробництво, роздрібна торгівля та будівництво. Крім надання малих грантів та обладнання, існує потреба у **швидкій перепідготовці** (це може поєднуватися з вищезазначеними програмами стажування) і в **послугах із відкриття/розвитку бізнесу**.

ЗРАЗОК ЗБОРУ ДАНИХ

МЕТОДОЛОГІЯ

Більшість результатів цього дослідження отримано з первинних якісних та кількісних даних, зібраних шляхом 20 глибинних інтерв'ю та 30 структурованих інтерв'ю з ключовими інформантами (КІ), що перебувають на територіях, де проводиться оцінка. Було розроблено сім унікальних опитувальників для глибинних інтерв'ю з представниками місцевої влади, бізнес-менеджмент організацій, ОГС, міжнародних організацій, з провайдером професійно-технічної освіти, з центрами надання адміністративних послуг та банками. Результати цих інтерв'ю поповнили деталізовану якісну картину соціально-економічного впливу повномасштабної війни в кожній досліджуваній місцевості. Було сформовано один структурований інструмент KoVo із застосуванням

різноманітних умов відбору для можливості збору даних у представників місцевої влади, центрів зайнятості та бізнес-менеджмент організацій. Результати опитування дозволили провести індикативний якісний аналіз соціально-економічного впливу повномасштабної війни в різних місцевостях. Паралельно було розроблено два скрипти в RStudio для отримання даних про вакансії та резюме з найпопулярнішого в Україні сайту з пошуку роботи work.ua. Результати вебскрейпінгу надали повнішу якісну картину динаміки ринку праці, включно з демографією шукачів роботи, а також секторальними та географічними тенденціями. Це було доповнено аналізом вторинних даних, зібраних на ринку праці Державною службою зайнятості України.

ОСНОВНИЙ ВПЛИВ НА БІЗНЕС ТА НАЙБІЛЬШ ПОСТРАЖДАЛІ СЕКТОРИ

Вінницька область має один із найпотужніших агропромислових комплексів у країні, у 2021 р. її частка в сільськогосподарській продукції країни сягала 8,5%; спеціалізація області — зернові культури, цукровий буряк, а також плодова і овочова продукція.¹

Серед галузей промислового виробництва провідне місце займають харчова галузь та постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря.² Оскільки область відносно не постраждала від безпосередньої близькості бойових дій, КІ повідомили, що на бізнес-діяльність

негативно вплинули відтік працівників через від'їзд частини населення та мобілізацію чоловіків. Серед інших викликів, які стояли перед бізнесом, були зростання цін на основні сільськогосподарські виробничі ресурси (напр., добрива, насіння, обладнання/техніка та паливо), знижені ціни на сільськогосподарську продукцію та збої в ланцюгах постачання. У 2023 р. структура посівних площ змінилася внаслідок переорієнтації ринку та обмеженого експортного потенціалу: площа під зерновими культурами зменшилася, а під технічними (овочі, картопля та кормові культури) збільшилася.³ Попри ці виклики у Вінницькій області за останні місяці спостерігається зростання кількості вакансій через релокацію підприємств із постраждалих від війни частин країни; разом це складає близько 360 підприємств починаючи з лютого 2022 р.⁴

ЗМІНИ В ДЕМОГРАФІЇ БЕЗРОБІТТЯ, ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ

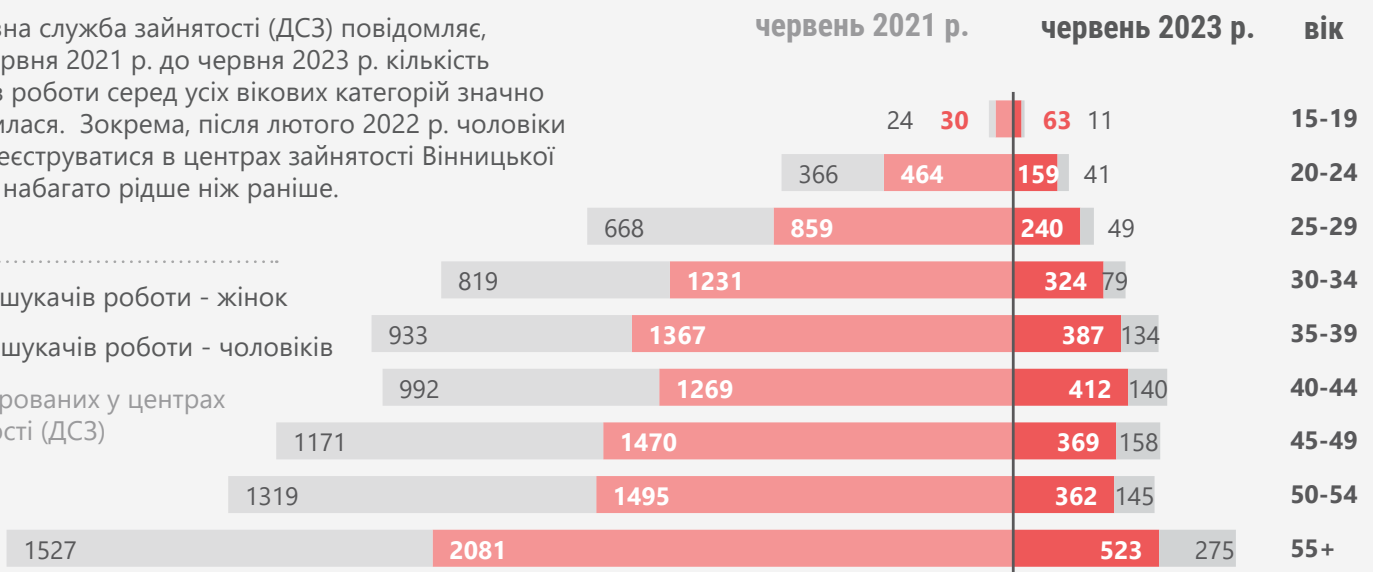
Рисунок 1

Державна служба зайнятості (ДСЗ) повідомляє, що з червня 2021 р. до червня 2023 р. кількість шукачів роботи серед усіх вікових категорій значно скоротилася. Зокрема, після лютого 2022 р. чоловіки стали реєструватися в центрах зайнятості Вінницької області набагато рідше ніж раніше.

к-ть шукачів роботи - жінок

к-ть шукачів роботи - чоловіків

zareestrovanih u tsentrakh
zaynyatosti (DSZ)

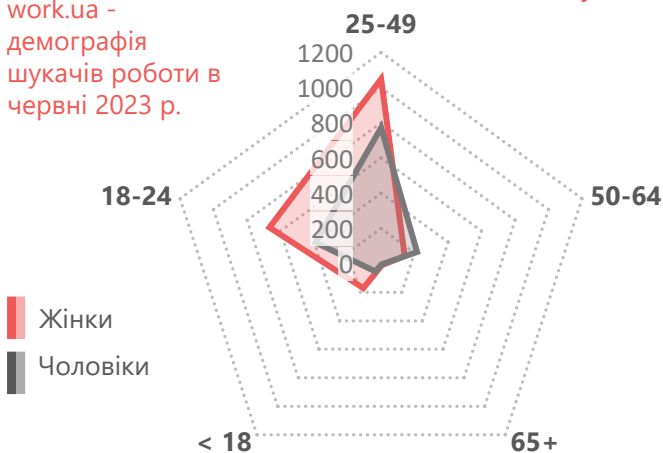

Джерело: Державна служба зайнятості України

Джерело:

work.ua -
демографія
шукачів роботи в
червні 2023 р.

Рисунок 2

КАТЕГОРІЇ НАСЕЛЕННЯ, ЩО НАЙБІЛЬШЕ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ВТРАТИ ДОХОДУ

Вінницька область прийняла велику кількість ВПО: за даними МОМ там перебувало 162 156 осіб станом на 31 серпня 2023 р.,⁵ і кількість осіб, що повернулися, оцінюється в 96 000 станом на червень 2023 р.⁶

КІ повідомили, що з лютого 2022 р. найбільше постраждали від втрати доходів ВПО, жінки та люди передпенсійного віку і старше. Часто повідомлялося, що ДГ, де один з подружжя/опікун був мобілізований до війська, та ДГ, де є люди з інвалідністю, також постраждали від втрати доходу з лютого 2022 р.

- <https://www.vin.gov.ua/invest/analitika/43323-analitichna-dovidka-pro-sotsialno-ekonomichnyy-rozvytok-vinnyskoyi-oblasti-za-sichen-traven-2021-roku-5>
- <https://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/strategy/strategy2027.pdf>
- <https://suspilne.media/384929-plosu-pid-zernovi-zmensat-a-pid-tehnichni-kulturi-zbilsat-ak-trivae-pidgotovka-posivnoi-kampanii-na-vinnicini/>
- <https://i-vin.info/news/vinnicya-bude-v-avangardi-vidnovlennya-ukrayini--predstavnik-nimechchini-pro-noviy-proyekt--6595.html>
- Базова територіальна оцінка зареєстрованих ВПО — Україна — Раунд 27 — серпень 2023 | Матриця спостереження переміщень (iom.int)
- Звіт про повернення в Україні — Опитування загального населення — Раунд 13 — червень 2023 року | Матриця спостереження переміщень (iom.int)

ВАКАНСІЇ/ШУКАЧІ РОБОТИ ЗА ОБРАНИМИ ПОСАДАМИ

Рисунок 3

Безробітні жінки
Вакансії

Працевлаштовані жінки, що
раніше були безробітними

Джерело: Державна служба зайнятості України

ПЕРЕШКОДИ, З ЯКИМИ СТИКАЮТЬСЯ ВРАЗЛИВІ КАТЕГОРІЇ ПРИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННІ

Головними бар'єрами перед ВПО при працевлаштуванні КІ з ОГС називали брак рекомендацій та зв'язків із приймаючою громадою, брак відповідної кваліфікації та досвіду на затребуваних посадах та брак коштів для доступу до можливостей професійно-технічної підготовки.

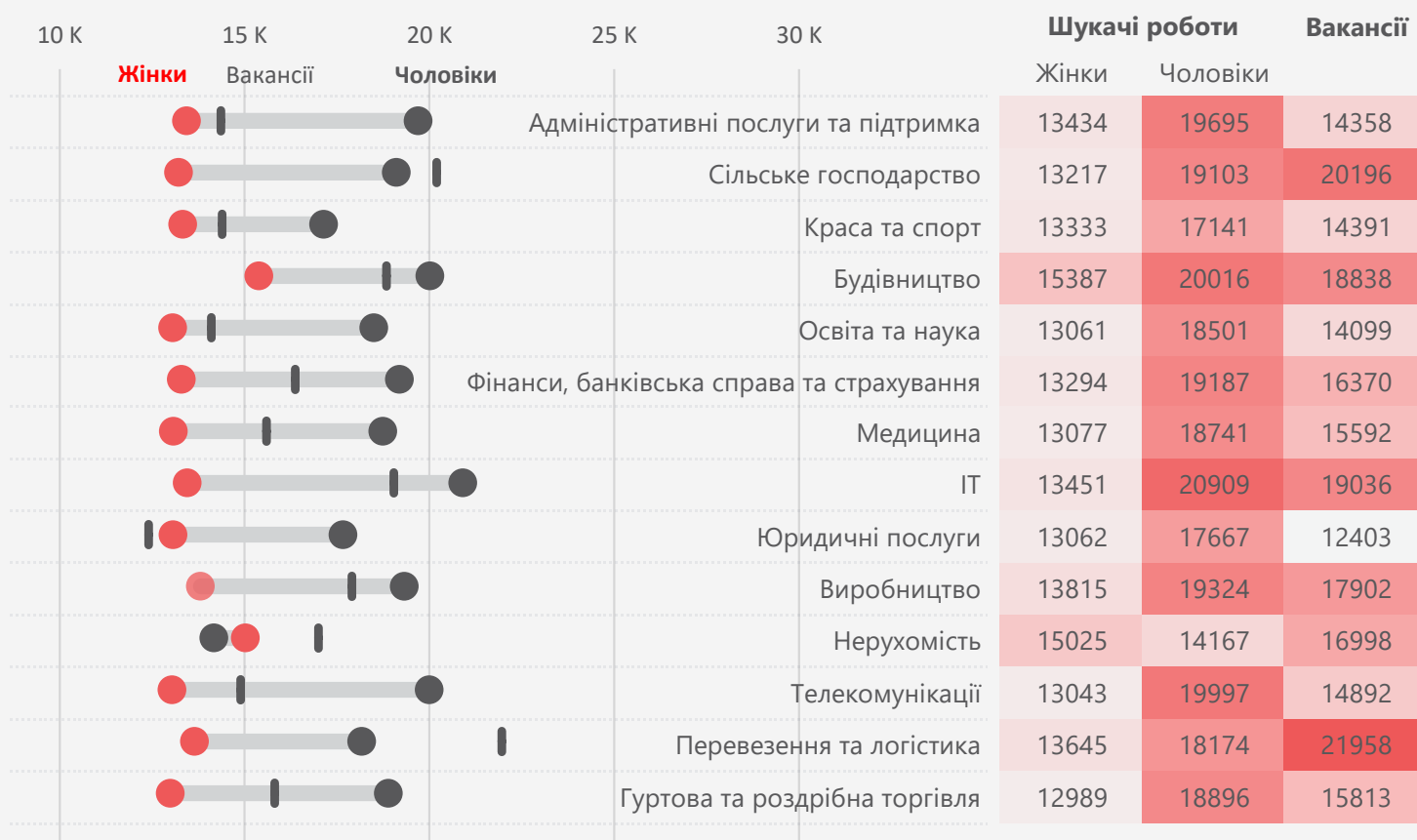
КІ також зазначили, що деякі працедавці побоюються, що ВПО повернуться до свого постійного місця проживання, і тому перевага при довготерміновому працевлаштуванні часто надається місцевим жителям. Представники місцевих органів влади також зауважили, що інколи ВПО бракує мотивації шукати роботу через

незадоволеність запропонованим рівнем заробітної плати або надання переваги отриманню соціальних виплат.

Серед бар'єрів перед жінками, які є ще одною згадуваною категорією населення, що постраждала від зниження доходів починаючи з лютого 2022 р., були догляд за дітьми (КІ з ОГС повідомляли про відсутність бажання у деяких працедавців наймати матерів-одиначок та жінок із малими дітьми) і домашні обов'язки, які з початком війни розширилися, особливо в тих ДГ, де чоловіків/опікунів було мобілізовано до війська. Один КІ з ОГС також зазначив проблему сприйняття втрати професійних навичок, що заважає жінкам із наміром повернутися до роботи після декретної відпустки. Цікаво, що паралельно цим викликам КІ повідомляли про міграцію жінок із традиційно жіночих професій, зокрема, зі сфер послуг та краси, до професій, де в основному переважають чоловіки — ІТ, енергетики чи інженерії.

ПОПИТ/ПРОПОЗИЦІЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В РІЗНИХ СЕКТОРАХ

Рисунок 4

Джерело: резюме та вакансії на work.ua станом на травень та червень 2023 р.

ПРОГАЛИНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЗАСОБАМИ ДО ІСНУВАННЯ/ПІДТРИМЦІ БІЗНЕСУ

КІ із закладів професійно-технічної освіти повідомили, що їхні найпопулярніші курси стосуються опанування медичних професій, ІТ та різних робочих спеціальностей, зокрема, електрик, сантехнік, металург, перукар, механік та будівельник.

За наявності додаткового фінансування заклади професійно-технічної освіти виявили зацікавленість у запровадженні курсів із основ підприємництва, комп'ютерної грамотності, професійних та соціально-комунікативних навичок. Один професійно-технічний заклад також повідомив про потребу в навчальному обладнанні, зокрема у комп'ютерах, для курсів із технічних спеціальностей. У центрі підготовки, що надає освітні послуги для людей із інвалідністю, зауважили, що

освітні проекти фінансуватимуться лише до кінця 2023 р., і якщо не буде знайдено фінансової підтримки для освітніх проектів, вони вимушені будуть закрити курси та звільнити викладачів.

Бізнесу також може бути корисною фінансова та нефінансова підтримка (регіональна програма розвитку малих та середніх підприємств, послуги бізнес-консалтингу, консультації з управління фінансами тощо) у Вінницькій області. Зазначалося, що такі організації, як «Стіна» (Stina), клуб «Ти — жінка» (Club You Woman) та «Бізнесмени» (Business People) надають консультаційні та інші види послуг із підтримки бізнес-діяльності. Стосовно прогалин у наданні послуг КІ з ОГС вказав на потребу в допомозі з масштабуванням, підтримці жіночих бізнес-спілок та підтримці в доступі до грантів.

ПРО ІНІЦІАТИВУ REACH

Ініціатива REACH сприяє розробці інформаційних інструментів та продуктів, які підвищують спроможність суб'єктів гуманітарної діяльності ухвалювати рішення на основі фактичних даних у контекстах надзвичайних ситуацій, відновлення та розвитку. Методології, які використовує REACH, охоплюють збір первинних даних і глибинний аналіз, а вся діяльність здійснюється

через механізми міжвідомчої координації гуманітарної допомоги. REACH – це спільна ініціатива організацій IMPACT Initiatives, ACTED і Навчального та науково-дослідного інституту – Програми ООН з використання супутникової інформації в оперативних цілях (UNITAR-UNOSAT).